

FACTSHEET:

ILLEGALE ARBEID VAN DERDELANDERS IN NEDERLAND

EMN Focused Study

Het Europees Migratienetwerk heeft een onderzoek uitgevoerd over illegale arbeid verricht door onderdanen van derde landen in de EU en Noorwegen. De centrale onderzoeksvraag is: hoe ziet de aanpak van illegale arbeid van derdelanders eruit? Het doel van het onderzoek is om de omvang, preventie en identificatie van illegale arbeid, sancties voor werkgevers en uitkomsten voor de derdelanders in beeld te krijgen in de verschillende EU-lidstaten en Noorwegen. In deze Factsheet worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek voor Nederland weergegeven.

ILLEGALE ARBEID¹

In de studie wordt illegale arbeid begrepen als 'economische activiteit uitgevoerd in strijd met de bepalingen van de wetgeving', ook wel illegale tewerkstelling of zwart werken. In EU context omvat illegale arbeid van derdelanders zowel legaal als illegaal verblijvende derdelanders.

DERDELANDER²

Een onderdaan van een derde land (ook wel: derdelander) is een persoon met een andere nationaliteit dan die van één van de lidstaten van de Europese Unie, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein of Zwitserland. De term is afkomstig uit het EU-recht.

Institutionele context

Beleid en wetgeving ten aanzien van arbeid van derdelanders vallen in Nederland onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW) is toezichthouder op het gebied van deze wetgeving. De verblijfsrechtelijke gevolgen bij illegale arbeid van derdelanders vallen onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Veiligheid en Justitie en worden uitgevoerd door de Immigratie- en Naturalisatiedienst.

Wetgeving

De toegang van buitenlandse werknemers, waaronder derdelanders, tot de Nederlandse arbeidsmarkt wordt gereguleerd door de Wet arbeid vreemdelingen (Wav). De definitie van vreemdeling in de Wav is afkomstig uit de vreemdelingenwetgeving en breder dan alleen derdelanders. Een vreemdeling is volgens de Vreemdelingenwet 2000 (Vw 2000) namelijk een ieder die de Nederlandse nationaliteit niet bezit en niet op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander moet worden behandeld.³ Dit betekent dat niet alleen derdelanders maar ook onderdanen uit andere EU-lidstaten in principe vreemdelingen zijn. EU-burgers (met uitzondering van Kroaten) zijn evenwel vrij op de Nederlandse arbeidsmarkt. Andere vreemdelingen mogen niet of onder bepaalde voorwaarden in Nederland werken. Hun werkgever moet bijvoorbeeld over een tewerkstellingsvergunning beschikken. Alleen vreemdelingen met geldige verblijfsvergunning mogen in Nederland (soms onder bepaalde voorwaarden of met een tewerkstellingsvergunning) werken.

Omvang

Het vraagstuk van illegale arbeid in Nederland is relatief klein. De schaduw economie is klein in vergelijking tot het Europees gemiddelde. Ongeveer 9% van de Nederlandse economie bestaat in 2015 uit schaduw economie.⁴ Het gemiddelde van Europese landen ligt op 18%.

Politiek prioriteit

De aanpak van illegale arbeid van derdelanders heeft politieke prioriteit in Nederland. Tijdens de kabinetsperiode 2012-2017 is het sanctiebeleid voor werkgevers aangescherpt, is een programma opgezet om malafide uitzendbureaus aan te pakken en is een actieplan opgesteld om schijnconstructies aan te pakken. Daarnaast is er veel aandacht voor mensenhandel en arbeidsuitbuiting in relatie tot illegale arbeid van vreemdelingen, waaronder derdelanders.

- 1 EMN Glossary 3.0, 'illegal employment'.
- 2 EMN Glossary 3.0, 'third country national'.
- 3 Vreemdelingenwet 2000, artikel 1.
- 4 Schneider, F. (2015), *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments*, p. 4.

Handhaving

De Inspectie SZW handhaaft de wetgeving ten aanzien van tewerkstelling van derdelanders op de Nederlandse arbeidsmarkt in risico-gestuurde programma's. Sectoren in Nederland waarin volgens de Inspectie SZW risico's bestaan voor illegale tewerkstelling van derdelanders zijn de land- en tuinbouw, schoonmaak, uitzendbranche, horeca, detailhandel en de bouw. De risico-sectoren worden landelijk vastgesteld en vertaald op lokaal niveau zodat gerichte inspecties kunnen worden uitgevoerd. In 2014 werden er in totaal 5.054 inspecties uitgevoerd onder andere gericht op illegale tewerkstelling.⁵ In 2015 waren dat er 4.500.⁶

Sancties

De sancties bij illegale tewerkstelling zijn gericht op werkgevers. De werkgever draagt verantwoordelijkheid voor naleving van de arbeidswetgeving, waaronder de regels ten aanzien van de tewerkstelling van derdelanders. Dit geldt zowel voor legaal als illegaal verblijvende derdelanders. Als er een overtreding wordt geconstateerd, wordt aan de werkgever een bestuurlijke boete opgelegd. Wanneer er sprake is van arbeidsuitbuiting, kan dit leiden tot strafrechtelijke maatregelen. Eventuele gevolgen voor de derdelander liggen met name op verblijfsrechtelijk gebied. Een illegaal verblijvende derdelander die illegaal is tewerkgesteld krijgt doorgaans een terugkeerbesluit, eventueel met aanvullende maatregelen zoals een inreisverbod. In het geval van een legaal verblijvende derdelander die illegale arbeid verricht kan de verblijfsvergunning worden ingetrokken.

Volgens rapportages van Inspectie SZW werden in 2014 1.078 boetes opgelegd aan werkgevers voor overtredingen. Een gedeelte hiervan betreft overtredingen van de Wav. In 2015 waren dit er 982. Daarnaast zijn in 2014 zes werkgevers strafrechtelijk veroordeeld. In 2015 waren dit er vijf. Opgemerkt moet worden dat deze getallen niet kunnen worden uitgesplitst naar het aantal sancties specifiek voor derdelanders zonder rechtmatig verblijf. Inspectie SZW rapporteert immers over de overtredingen door werkgevers van de Wav.

5 Inspectie SZW, Jaarverslag 2014, p. 9.

6 Inspectie SZW, Jaarverslag 2015, p. 7.

Het Europees Migratienetwerk

Het EMN is in 2008 door de Raad van de Europese Unie opgericht om in de informatiebehoefte van beleidsmakers en autoriteiten van de Europese Unie en van de afzonderlijke nationale lidstaten op het gebied van migratie en asiel te voorzien. Hiervoor verzamelt het EMN actuele, objectieve, betrouwbare en waar mogelijk vergelijkbare informatie over migratie en asiel. Het EMN bestaat uit de Europese Commissie en nationale contactpunten in de lidstaten. Alle lidstaten, met uitzondering van Denemarken en inclusief Noorwegen, maken deel uit van het EMN. Nationale contactpunten ontwikkelen elk een nationaal netwerk. Zie voor meer informatie over het Nederlandse nationale contactpunt voor het EMN: <http://www.emnetherlands.nl/>